

Wang Yijin, postgraduate student
Tarasa Shevchenko national university, Kyiv

SEMANTIC FIELD OF ADJECTIVE «BLACK» IN THE CHINESE AND RUSSIAN LANGUAGES

The article deals with the comparison of meanings of adjective “black” in the Chinese and Russian languages. The article reveals difference in the interpretation of the adjective in two cultures. Furthermore, due to the etymological analysis of a Chinese character denoting black color, peculiarities of cultural information that concerns appropriate lexical unit of the Chinese language are determined.

Key words: *jiaguwen, zhuanwen, black, yin, yang, meaning, interpretation.*

УДК 811.111.42

Демченко Н.С., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ДРУЖБА В ПАРЕМІОЛОГІЧНОМУ ФОНДІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто особливості вербалізації концепту FRIENDSHIP в англійській мові на матеріалі паремій, які позначають даний концепт. Виявлено когнітивні ознаки паремійного представлення концепту FRIENDSHIP. Шляхом когнітивної інтерпретації відповідних когнітивних ознак сформульовано основні твердження про даний концепт. Представлено структуру паремійного поля концепту FRIENDSHIP в британській лінгвокультурі та визначено образні складові концепту.

Ключові слова: *дружба, концепт, паремійна зона концепту, твердження, структура паремійного поля концепту, образна складова концепту.*

Концепт «дружба», будучи однією з базових категорій етичної аксіології в свідомості людини, об'єктивований в будь-якій мові національно-специфічною та лексико-граматичною парадигмою його мовних реалізацій, стає в один ряд тих ментальних сутностей, які відображають духовні цінності етносу. Такі семантичні утворення є ключовими у формуванні національної мовної картини світу [Хизова 2005, 3]. Концепт ДРУЖБА є одним із ключових для більшості культур світу, оскільки питання, пов'язані з міжособистісними взаєминами, завжди мали і мають першочергове значення в житті суспільства і окремої людини зокрема. “Дружба” як фрагмент внутрішнього світу людини, її внутрішнього життя в історії розвитку культури та соціуму сприймалася та сприймається як одне з основоположних явищ та визнається одним із первинних чинників людських взаємин, що відображено і в мовній концептуалізації поняття “дружба” [Хаметова 209, 151].

Даний концепт головним чином простежується у пареміологічному фонді мови, що зберігає специфічні риси рутинної свідомості етносу. Пареміологічний фонд відображає певні культурні установки, еталони і стереотипи. Вивчення даних мовних одиниць

дозволяє виділити найбільш ціннісні установки лінгвокультури через призму описуваного концепту. Паремії фіксують досвід суспільства, відображають його найбільш важливі цінності, транслюють їх з покоління в покоління. Отже, дослідження пареміологічного фонду дозволяє розкрити сутність національної свідомості, культурні установки і менталітет соціуму.

Дослідженню концепту в сучасному мовознавстві присвячені розробки багатьох науковців: Ю. В. Боднарюк досліджує концепт як складову частину концептосфери у мовній картині світу, С. Г. Воркачов цікавиться особливостями культурного концепту та значення, Н. Ю. Гаврилова вивчає польову структуру концепту “ДРУЖБА”, Г. А. Губарева займається проблемами вербалізації концепту ДРУЖБА в Інтернет-комунікації, Н. Ю. Толчина досліджує особливості репрезентації концепту дружба в розмовному мовленні, М. Ф. Хаметову цікавлять національно-культурні особливості концепту “ДРУЖБА” в англomовній картині світу та ін.

Актуальність даного дослідження визначається постійним інтересом до концепту ДРУЖБА, його важливістю в системі цінностей людини та зумовлюється потребою в аналізі цього лінгвокультурного концепту на матеріалі пареміологічного фонду англійської мови. Сьогодні все більше визнання отримує антропоцентрична наукова парадигма. Антропоцентризм є основною ознакою пареміологічних одиниць. У зв’язку з чим центральною фігурою в пареміях завжди виступає людина в своїх різних проявах. Здатність паремій відтворювати ціннісні пріоритети суспільства дозволяє використовувати їх для опису концепту, адже саме в пареміях відображаються ціннісні уявлення про навколишній світ суспільства. Обраний нами для дослідження концепт важливий не лише в англomовній культурі, а й у всьому світі, що підкреслює його універсальний характер в міжкультурній комунікації.

Мета даної статті полягає у дослідженні особливостей вербалізації концепту ДРУЖБА в англійській мові, на матеріалі паремій, які позначають даний концепт, виявлені його семантичного наповнення у пареміологічному фонді сучасної англійської мови. Відповідно до мети дослідження в роботі ставляться наступні **завдання**: виявити семантичне наповнення даного концепту у пареміологічному фонді сучасної англійської мови; описати польову структуру паремійного поля концепту; встановити образний складник концепту.

Об’єктом нашого дослідження є концепт “FRIENDSHIP” в англomовній картині світу, а **предмет** – паремії, які об’єктивують даний концепт. Матеріалом для дослідження послужили близько 250 англійських паремій, відібраних із паремійних словників, добірок, довідників, фразеологічних словників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в аналізі польової структури паремійної зони концепту “ДРУЖБА”, виділені образних ознак, що формують структуру концепту “ДРУЖБА” у пареміологічному фонді сучасної англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Найбільш сильно національно-культурні особливості концепту виражаються в пареміях, які дають коротке образне уявлення про традиційні цінності і погляди, засновані на життєвому досвіді народу. Дружити люди починають на ґрунті схожих інтересів, основних ціннісних орієнтацій і способу життя, і це важливий факт в людських відносинах.

Аналіз семантики паремійних одиниць, що концептуалізують поняття “дружи”, дозволив реконструювати паремійні смисли, заковдані в мовній свідомості англійців.

Важливим етапом було зведення паремійних смислів (семантичних ознак), які виявляються шляхом аналізу семантики мовних одиниць, до одного узагальненого смислу та формулювання відповідних “тверджень про концепт” – настанов свідомості, що формують у тій чи тій культурі зміст концепту [Попова, Стернин 2007, 202; Стернин 2001, 59 – 62]. Дослідженням паремійної зони концепту стала реконструкція його паремійної зони як польової структури, що передбачив опис виявлених когнітивних ознак, які вербалізують певне когнітивне твердження і впорядкування їх за польовими зонами, в результаті чого було виділено ядро, ближню та дальню периферії паремійної зони концепту. Моделювання паремійної зони концепту як польової структури проведено за зменшенням кількості паремій, що представляють у них ті чи інші смисли.

До ядра англійського паремійного поля (43,9 % загальної кількості англійських паремій, які вербалізують поняття friendship) входять три твердження:

Важливість друзів у житті. Дружба невід’ємна частина нашого життя; без дружби життя неповноцінне, тому що друзі є невід’ємною частиною нашого життя. Без дружби життя було б сірим і не виразним: *The greatest healing therapy is friendship and love; To have a friend and be a friend is what makes life worthwhile; The greatest sweetener of human life is friendship. To raise this to the highest pitch of enjoyment, is a secret which but few discover; Friends are special, treasure them; A life without a friend ends in death without a witness; Friendship is the source of the greatest pleasures, and without friends even the most agreeable pursuits become tedious.*

Риси дружби. З невеликим відривом можна виділити другу за кількістю паремій групу, до якої відносяться паремії, що характеризують ті риси, які необхідні для дружби: *A friend is someone who gives you total freedom to be yourself; The secret to friendship is being the good listener; Confidence is the only bond of friendship; A true friend is someone who accepts your past, supports your present, and encourages your future; A good friend will help you move, a best friend will help you move a dead body; There can be no friendship where there is no freedom. Friendship loves a free air and will not be fenced up in straight and narrow enclosure.*

Підтримка. Такий важливий компонент “Дружби” як підтримка і допомога в англійській мові підкреслюється за допомогою наступних висловів: *A friend is one who walks in when the rest of the world walks out; A friend is someone who can see the truth and pain in you even when you are fooling everyone else; A friend is the one who comes in when the whole world has gone out; Friends are the best to turn to when you’re having a rough day; Support your friend, even if you don’t support their situation.*

Ближню периферію (31,2 %) складають паремії, які підпадають під такі пояснення:

Дружелюбність. У дружніх взаєминах велику роль відіграють тактовність, доброзичливість, повага, дбайливе ставлення до друга, хто піклується про нас. Англійські паремії наголошують на важливості дружелюбного ставлення до друга; демонструють готовність прийти на допомогу без зволікань [Грушак 2015, 173]: *A man that has friends must show himself friendly; A good friend never offends; When friend asks, there is not tomorrow; A true friend freely, advises justly, assists readily, adventures boldly, takes all patiently, defends courageously, and continues a friend unchangeably; Man’s best friend is one who wishes well to the object of his wish for his sake, even if no one is to know of it; Reprove your friend in secret and praise him openly.*

Необхідність **сприйняття друга** таким, яким він є, разом з його вадами, недоскона-
лостями, перевагами в не порівнюючи з іншими. Друзі не повинні намагатися змінювати
один одного та змушувати дивитися на речі під іншим кутом зору. Чим більше друзі
будуть проводити час один з одним, тим менше будуть ідеалізувати один одного, і тим
більше вони будуть приймати один одного такими, яким вони є насправді. Ось що озна-
чає бути дійсно справжнім другом: *Friendship is when people know all about you but like
you anyway; A true friend is one who thinks you are a good egg even if you are half-cracked; A
friend is one who overlooks your broken fence and admires the flowers in your garden; A friend
is one who knows you as you are, understands where you've been, accepts what you have, and
still allows you to grow.*

Схожість. Немалу роль у початку дружніх відносин відіграє схожість. Це можна по-
яснити тим, що легше досягти взаєморозуміння із тими, хто має схожі із нашими погляди
на життя, хто має подібний характер та вдачу [Грушак 2015,

173]. Справжніх друзів об'єднує спільний внутрішній світ, спільні настрої, почуття
та переживання, подібні чи навіть тотожні бажання, поривання та прагнення: *A friend is
one soul in two bodies; Friendship is one mind in two bodies; True friends do not judge each
other; they judge people together; A friend is one who dislikes the same people you dislike; To
desire the same things and to reject the same things constitutes true friendship; A man is known
by his friends.*

Випробування часом, труднощами. Дружба вимагає часу та випробувань для
переходу до зрілого етапу розвитку відносин, для того, щоб стати дійсно справжньою.
У процесі перевірки дружби більшу роль відіграє не стільки час, як випробування не-
щастям та бідую: *A friend is never known till needed; Friends become known when there is
trouble; Prosperity makes friends, and adversity tries them; Misfortune shows those who are
not really friends; A sure friend is known in unsure circumstances; Hard times will always
reveal true friends; Before you make a friend eat a bushel of salt with him.*

Аналіз мовного матеріалу показує, що перевірити друга можна лише в важкій ситуа-
ції. Досить велика кількість англійських паремій відзначає той факт, що справжній друг
залишиться допомогти до кінця, а несправжній зрадить не замислюючись.

Фальшива дружба. Національною маркованістю відзначаються також паремії, у яких
виражена несправжність дружби. Несправжня дружба – це «використання» один одного
або когось одного з партнерів дружби у власних інтересах, не зважаючи на інтереси і ба-
жання свого друга: *No person is your friend who demands your silence, or denies your right to
grow; Fake friends are like shadows. They follow you in the sun, but leave you in the dark; Some-
one who smiles too much with you can sometime frown too much with you at your back; Better to
have an enemy who slaps you in the face than a friend who stabs you in the back.*

Дальня периферія (17,3%) представлена такими поясненнями:

Втрата дружби. Серед англійських паремій зустрічаємо й такі, що відображають
причинно-наслідкові аспекти втрати дружби, до прикладу, одруження: прихід до влади;
порада: *To lose a friend, advise him.* Кінець

дружніх стосунків також може настати як наслідок позичання грошей [Грушак 2015,
174]: *Lend your money and lose your friend; A friend married is a friend lost; When I lent I
had a friend; when I asked he was unkind; A friend in power is a friend lost.; Before borrowing
money from a friend, decide which you need most.*

Аналіз даних паремій наочно показує, що, займаючи гроші в борг і не повертаючи їх вчасно, можна зруйнувати ту щирю довіру, яка існує між друзями.

Вибір друзів. Ще однією перевагою дружніх стосунків є те, що друзів, на відміну від родичів, ми можемо вибирати самі: *God sends us our relatives, but we can choose our friends; Choose your friends wisely-they will make or break you; Friends are the family you choose; Fate chooses your relations, you choose your friends; Choose the friends like the books, few but choice.*

Друг – ворог. Паремії, які негативно характеризують дружбу, прирівнюючи друга до ворога: *Friends are thieves of time; Treat a friend as if he might become a foe; An open foe may prove a curse, but a pretended friend is worse; A hedge between keeps friendships green.*

При аналізі образної складової досліджуваного концепту в англійській пареміології виявляється великий пласт лексики, в якій номінації дружби виступають в переосмисленій формі. Вони характеризуються різноманіттям різних образів, покладених в основу найменувань.

Виділені образи можна розбити на кілька груп залежно від ознаки, закладеного в основу перенесення. Так в основу перенесення були закладені:

Антропоморфні ознаки. Наявність антропоморфних ознак у концепті дружба свідчить не тільки про те, що людина сприймає світ через себе, а й наділяє її тими рисами, які має сама: *A friend is a heart, you cannot survive without it; When friendship disappears then there is a space left open to that awful loneliness of the outside world which is like the cold space between the planets. It is an air in which men perish utterly; True friendship brings sunshine to the shade, and shade to the sunshine; True friendship comes when silence between two people is comfortable.*

Біоморфні ознаки концепту містить ознаки дерева, насіння, фрукту, квітки, рослини: *True friendship is a plant of slow growth, and must undergo and withstand the shocks of adversity, before it is entitled to the appellation; But friendship is the breathing rose, with sweets in every fold; Our friendship is like a flower that seed is planted deep and real blooms with sunshine and shower and will never wither if gives great care; A new friendship is like an unripened fruit – it may become either an orange or a lemon.*

Предметні ознаки досліджуваного концепту представлено підгрупами гроші, ліки і артефакт. Дружба – це щось необхідне і цінне, до чого прагне людина, тому вона може бути представлена в образі майна.

Окрема підгрупа ознак концепту friendship є виразом когнітивної моделі friendship – гроші, яка підтверджує, що дружбу можна так само легко втратити, як і гроші: *Friendship is like money, easier made than kept; Friendship is like a bank account. You can't continue to draw on it without making deposits.*

Когнітивна модель дружба – ліки стверджує, що їх відсутність у житті людини рівно-сильна хворобі тіла: *Friendship is the medicine for all misfortune, but ingratitude dries up the fountain of all goodness; The greatest healing therapy is friendship and love.*

Когнітивна модель дружба – артефакт підтверджує, що дружба є продуктом творчості та діяльності людини. В результаті аналізу вдалося виділити наступні артефактні метафори: дружба – інструмент, дружба – книга, дружба – корабель, дружба – стіна, дружба – дзеркало, дружба – горщик золота, дружба – укриття, дружба – золота нитка та ін.: *Friendship is the pot of gold at the end of the rainbow; Friendship is a cozy shelter from life's*

rainy days; Friendship is the golden thread that ties the heart of all the world; Friends should be like books, easy to find when you need them, but seldom used; Friendship is like welding iron to iron; Friendship is like a violin. The music may stop now and then, but the strings will last forever.

Гастрономічні ознаки. Асоціація дружби з їжею представляється розвитком сприйняття дружби як продукту, який засвоюється і дає енергію.

Модель “дружба – продукт” підтверджує необхідність дружби в житті людини. Гастрономічна метафора впорядковує знання про концепт дружба в термінах вихідної концептуальної сфери “кухня”, до якої “відносяться найменування продуктів харчування, гастрономічних страв і їх інгредієнтів, напоїв”.

У роботі виділені гастрономічні ознаки концепту дружба, що вона може мати смакові якості: солодка; може виступати продуктами харчування: вино, бекон, м’ясо, чай, пиріг, кава, цукор, вершки: *Friendship is always a sweet responsibility, never an opportunity; Friendship is the wine of life; Our friendship is like a cup of tea... a special blend of you and me; Friends are the bacon bits in the salad bowl of life; Old friendships are like meats served up repeatedly, cold, comfotless, and distasteful; Friendship is like the hot coffee. This makes a perfect blend like you and me. If I am the coffee then you are the sugar.*

У процесі аналізу було виявлено **просторові ознаки**, де дружба порівнюється з подорожжю, що підкреслює такі смислові компоненти концепту «дружба», як континуальність: *Friendship is like a journey, a journey to a place so new, a place you never seen before, a place where everything is true. A place where a whole new you begins and never ends; Friendship is a long journey through the hills and valleys of life; A true friendship is a journey without an end;*

В англійській мовній картині світу дружба також представлена **ознаками стихій**: вода, вогонь, повітря і земля. Стихія води як джерело метафоризації дружби вводить в мову метафори дружба – річка: *Friendship that flows from the heart cannot be frozen by adversity, as the water that flows from the spring cannot congeal in winter; Friendship flows in two directions: You must give as well as receive; дружба – море: Friendship is like the sea, you can see the beginning but you can't see the end\ дружба – океан: Our friendship is an ocean, stretching far and wide, never ending and filled with memories that last a lifetime.*

Найменшими за кількістю ознак в структурі концепту дружба представлена стихіями земля, повітря, вогонь: *A friendship is like sand in your hand: if held loosely in the palm of your hand, it stays there, but as soon as you close your hand tightly, it slips through your fingers; Friendship is like a rainbow between two hearts; The light of friendship is like the light of phosphorus, – seen plainest when all around is dark.*

Висновки. Аналіз англійських паремій дозволяє зробити такі висновки.

У семантиці англійських паремій з компонентом дружба основна увага акцентована на важливості дружби у житті людей. Так як дружба є невід’ємним компонентом у житті англійців, у пареміях прослідковуються необхідні складники справжньої дружби, де переважає зображення важливості дружніх стосунків, а такі ознаки як готовність допомагати, щирість, вірність, поділ спільних інтересів та дружелюбності визначаються найважливішими рисами дружби. Але й справжня дружба вимагає верифікації, про що й свідчить, хоч і незначний, але переконливий слот, що дружба повинна витримати перевірку часом та труднощами. Однак, всупереч наявності в народній англійській культурі

великої кількості паремій, які показують дружбу лише у найкращому світлі трапляються паремії з негативною конотацією, в яких реалізуються причинно-наслідкові втрати дружби, фальшивість дружби та лицемірство друга, який може залишити у важку хвилину.

Під час аналізу було виявлено, що більшість досліджених паремій мають позитивну конотацію (82.1%), найменше зустрічаються паремії, які мають негативну конотацію (17.9%).

Структуру досліджуваного концепту утворюють також образні ознаки, до яких відносяться антропоморфні, зооморфні, вегетативні, стихійні, просторові, предметні, гастрономічні. У структурі концепту дружба найбільш частотні біоморфні, гастрономічні, предметні та антропоморфні ознаки. Найменш актуальна для дружби група ознака простору.

Перспектива подальших досліджень полягає в дослідженні паремійного представлення концепту “ДРУЖБА (FRIENDSHIP)” в українській мові та зіставлення польових структур паремійної зони концепту в українській і англійській лінгвокультурах, що дозволить реконструювати когнітивну свідомість двох етносів на певному етапі розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грущак О. Вербалізація концепту *amicitia / friendship* в латинській та англійській мовах (на матеріалі паремій) / О. Грущак // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчен. Дрогоб. держ. пед. унту ім. Івана Франка. – Дрогобич. – 2015. – Вип. 13. – С. 169-175.
2. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
3. Стернин И.А. Методика исследования структуры концепта / И.А.Стернин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики: Научное издание. – Воронеж, 2001. – 182 с.
4. Хаметова М. Ф. Лингвокультурологические особенности концепта «дружба» в немецкоязычной картине мира / М. Ф. Хаметова // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2009. – Вып. 35. – С. 148-151
5. Хизова М. А. Концепт «ДРУЖБА» в русской и английской лингвокультурах (на материале русского и английского языков): автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Хизова Марина Александровна. – Волгоград, 2005. – 20 с.
6. Douglas C.N., comp. Forty Thousand Quotations: Prose and Poetical [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bartleby.com/348/595.html>
7. Friendship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nsrider.com/quotes/friendship.htm>;
8. Galewitz H. Friendship: A Book of Quotations / H.Galewitz. – New York: Dover Publications, 2012. – 64 p.
9. Proverbs about Friendship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://friendship.proverbs.tel/>
10. Quotations about Friendship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.quotegarden.com/friendship.html>;
11. Quotes About Friends and Friendship [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inspirational-quotes.info/friendship-quotes.html>

Демченко Н.С., ассистент

Белозерковский национальный аграрный университет, Белая Церковь

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА ДРУЖБА В ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКОМ ФОНДЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье рассматриваются особенности вербализации концепта FRIENDSHIP в английском языке на материале паремий, которые обозначают данный концепт. Выявлено когнитивные признаки паремийного представления концепта FRIENDSHIP. Путем когнитивной интерпретации соответствующих когнитивных признаков сформулированы основные утверждения о концепте. Представлена структура паремийного поля концепта FRIENDSHIP в британской лингвокультуре и определена образная составляющая концепта.

Ключевые слова: дружба, концепт, паремийная зона концепта, утверждение, структура паремийного поля концепта, образная составляющая.

Demchenko N. S., teaching assistant

Bila Tserkva national agrarian university, Bila Tserkva

VERBALIZATION OF THE CONCEPT FRIENDSHIP IN THE PAROEMIA FUND OF THE ENGLISH LANGUAGE

The article deals with verbalization peculiarities of the concept FRIENDSHIP in the English paroemia fund. By means of cognitive interpretation of proper cognitive attributes, the main statements on the concept have been formulated. The structure of paroemia fields and the figurative components of the concept FRIENDSHIP have been represented.

Key words: friendship, concept, paroemia zone of the concept, statement, structure of paroemia field of the concept, figurative components.

УДК 811.161.1'373.612.2

Сяо В., аспирант

Нац. пед. ун-т им. М.П. Драгоманова, Киев

ПОНИМАНИЕ МЕТАФОРИЧЕСКОЙ КАРТИНЫ МИРА В РУССКОЙ ЛИНГВОМЕТАФОРОЛОГИИ

В статье рассматривается одно из базовых понятий русской лингвометафорологии – метафорическая картина мира. В связи с тем, что лингвистическая метафорология, активно разрабатываемая преимущественно на материале русского языка, сформировалась как самостоятельная отрасль языкознания лишь в начале XXI в., проблема метафорической репрезентации действительности в языке стала одной из ее ключевых

© Сяо В., 2016